

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Кафедра кримінального права і процесу

Саско О.І., Старко О. Л., Чупринський Б.О

Кримінальне право України

Загальна частина

Методичні рекомендації щодо

підготовки до семінарських занять

для здобувачів освіти 2 курсу денної форми навчання

Волинський національний університет
імені Лесі Українки
2022

УДК 343.2(477)(073)
ББК 67.408.0(4УКР)р30-2
С 77

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Протокол № 2 від 19 жовтня 2022 р.)*

Рецензенти:

Демчук А.М. – доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент

Гороть А.М. – доцент кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права, кандидат юридичних наук, доцент

Саско О.І., Старко О. Л., Чупринський Б.О

С 77 Кримінальне право України. Загальна частина : метод реком. щодо підгот. до семінар. занять для здобувачів освіти 2 курсу денної форми навчання. Луцьк : Волинс. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 58 с.

Методичні рекомендації містять плани семінарських занять, завдання, задачі, тематику рефератів, а також перелік рекомендованої літератури.

**УДК 343.2(477)(073)
ББК 67.408.0(4УКР)р30-2**

**© Саско О.І., Старко О. Л., Чупринський Б.О.
© ВНУ імені Лесі Українки, 2022**

Вступ

Важливу роль у засвоєнні теорії кримінального права відіграють семінарські заняття. Семінарські заняття є однією з форм роботи здобувачів освіти денної форми навчання по оволодінню навчальним матеріалом з дисципліни “Кримінальне право України”.

Мета семінарських занять – це постановка та дискусійне обговорення найактуальніших питань кримінального права (з опрацюванням тем у вигляді рефератів, доповідей, співдоповідей, відповідей тощо).

Семінарські заняття проводяться по основних питаннях курсу. Під час підготовки до семінарських занять здобувачам освіти потрібно вивчити відповідні законодавчі та інші нормативні акти, які зазначені у навчальних завданнях. Джерелом потрібної для підготовки до семінару інформації є підручники і конспект лекцій, а з питання, що викликає підвищений інтерес – додаткова література.

При підготовці відповідей на питання, що містяться у завданнях, необхідно виробляти навички самостійної роботи з нормативним матеріалом. Слід використовувати спеціальну літературу (монографії, наукові статті).

Підготовленість здобувача освіти до заняття засвідчується наявністю у нього конспекту, в якому цитуються положення нормативних актів, дається письмове вирішення практичних ситуацій. Відсутність конспекту свідчить про те, що здобувач освіти не готовий до заняття.

Виступаючи на семінарському занятті, здобувач освіти повинен викласти суть питання, запропонувати своє вирішення і обґрунтувати його. З дозволу науково-педагогічного працівника інші здобувачі освіти доповнюють доповідача або висловлюють свою точку зору.

У кінці обговорення науково-педагогічний працівник підсумовує його результати, висвітлює позитивні сторони і недоліки відповідей, виставляє відповідні бали у журнал.

Семінар № 1. Тема: Поняття, предмет, завдання й система кримінального права (2год.).

План

1. Поняття кримінального права як самостійної галузі права.
2. Завдання та функції кримінального права.
3. Кримінальне право в системі права України.
4. Система кримінального права.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Дудоров О.О. , Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваіте, 2014.
3. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, С.Б.Гавриш та ін., За заг.ред. В.В.Сташиса, В.Я.Тація. К.,2019.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. К.: Атіка, 2019.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: / За ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К.: Юрінком Інтер, 2018.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: кримінальне право, система кримінального права, завдання кримінального права, функції кримінального права, предмет кримінального права, методи кримінального права, наука кримінального права.
2. Чи є предметом галузі кримінального права, наукові доктрини, теорії, наукові школи?
3. Чи є диспозитивний метод правового регулювання, методом кримінального права.
4. Чи є джерелом кримінального права всі рішення Конституційного Суду України?
5. Чи є постанови Пленуму ВСУ джерелами кримінального права?

Семінар № 2-3. Тема: Закон про кримінальну відповідальність (4 год.)

План

1. Структура закону про кримінальну відповідальність.
2. Кримінально-правова норма, її види.
3. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність та його види
4. Чинність закону про кримінальну відповідальність в часі.
5. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text
3. Дудоров О.О. , Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваіте, 2014.
4. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, С.Б.Гавриш та ін., За заг.ред. В.В.Сташиса, В.Я.Тація. К.,2019.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. К.: Атіка, 2019.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: / За ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К.: Юрінком Інтер, 2018.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: закон про кримінальну відповідальність, кримінально-правова норма, диспозиція, проста диспозиція, описова диспозиція, бланкетна диспозиція, відсильна диспозиція, санкція, відносно визначена санкція, альтернативна санкція, тлумачення кримінального закону, екстрадиція.
2. Навести приклади диспозицій норм Особливої частини КК: простих, описових, бланкетних, відсильних.
3. За якими критеріями класифікують кримінально-правові норми ?
4. Навести приклади відносно визначених санкцій та альтернативних санкцій за статтями Особливої частини КК.
5. Навести приклади кримінально-правових норм: заохочуючих, зобов'язуючих, уповноважуючих, норм-дефініцій, норм-цілей.
6. Навести приклади обмежувального та поширювального тлумачення норм закону про кримінальну відповідальність.
7. У яких випадках закон про кримінальну відповідальність має зворотну дію ?
8. Назвіть випадки, коли кримінальне правопорушення вважається вчиненим на території України.
9. Назвіть підстави припинення чинності законом про кримінальну відповідальність.

Семінар № 4. Тема: Кримінальне правопорушення та його види (2 год.)

План

1. Поняття кримінального правопорушення у кримінальному праві України, його ознаки
2. Кримінальні проступки.
3. Злочин та його види.
4. Малозначність діяння.
5. Відмінність злочину від інших правопорушень.

Рекомендована література:

1. Дмитрук М.М. Кримінальний проступок : правова природа та ознаки: монографія М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Юрид. л-ра, 2014. 224 с.
2. Горбачевський В.Я., Вартилицька І.А., Микитчик О.В., Плугатар В.С. Кримінальне право України. Загальна частина : альб. схем : навч. посіб. МВС України. НАВСУ. Київ: Прав. Єдність, 2015. 212 с.
3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваіте, 2014.
4. Панов М.І. Кримінальне правопорушення та його види. Харків: Право. 2019. 52 с.
5. Науково – практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг.ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1078 с.
6. Хавронюк М.І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: ВД “Дакор”, 2020. 266 с.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: кримінальне правопорушення, суспільна небезпека діяння, кримінальний проступок, злочин, малозначне діяння, криміналізація суспільно небезпечних діянь, декриміналізація суспільно-небезпечних діянь, злочинність.
2. У чому полягає відмінність кримінального проступку та злочину ?
3. Навести приклади кримінальних проступків за розділом II-V Особливої частини КК України.
4. За якими критеріями класифікують кримінальні правопорушення ?
5. У чому полягає відмінність кримінального правопорушення від інших видів правопорушень.
6. Навести приклади особливо тяжких злочинів за розділом I та II Особливої частини КК України.
7. Навести приклади малозначних діянь.
8. Навести приклади криміналізованих діянь за останні 5 років.

9. Навести приклади декриміналізації діянь за чинним КК України.

Вирішити задачі:

Задача 1. Відряджений на перевезення цукрових буряків шофер Шумейко домовився продати одну автомашину буряків Василенкові, який виготовляв з них самогон. Шумейко був затриманий працівниками поліції в момент продажу буряків останньому. Чи є дії Шумейка та Василенка злочинними?

Задача 2. Сидоренко вирішив охороняти свій садок за допомогою спеціально виготовленого ним приладу, через який проходив електричний струм. Пізно вночі Сидоренко заснув, а прилад забув вимкнути, внаслідок чого тяжко поранено електричним струмом Зінченка, який проходив біля домівки Сидоренка.

Чи є дії Сидоренка злочинними?

Семінар № 5. Тема: Кримінальна відповідальність та її підстава (2 год.)

План

1. Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності.
2. Форми реалізації кримінальної відповідальності.
3. Підстави кримінальної відповідальності.
4. Стадії реалізації кримінальної відповідальності.

Рекомендована література:

1. Баулін Ю.В. Поняття кримінальної відповідальності та його значення для практики застосування нового Кримінального кодексу України. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення*. Київ-Харків, 2002.
2. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
3. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
5. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / К82 А. М. Яценко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. - Харків : Право, 2019. - 480 с.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: кримінальна відповідальність, позитивна кримінальна відповідальність, негативна кримінальна відповідальність, фактична підстава кримінальної відповідальності, правова підстава кримінальної відповідальності.
2. Назвіть момент притягнення до кримінальної відповідальності.
3. Громадянин С. вчинив дрібне хуліганство. Чи є дане діяння фактичною підставою для притягнення його до кримінальної відповідальності ?
4. Громадянка Л. систематично займалась проституцією. Чи є правова підстава притягнення громадянки Л. для притягнення її до кримінальної відповідальності.

Семінар № 6-7. Тема: Склад кримінального правопорушення (4 год.)

План

1. Поняття складу кримінального правопорушення, його значення.
2. Елементи складу кримінального правопорушення, їх зміст.
3. Класифікація складів кримінальних правопорушень.
4. Матеріальні, формальні та усічені склади кримінальних правопорушень.
5. Функції складу кримінального правопорушення .

Рекомендована література:

1. Дмитрук М.М. Кримінальний проступок : правова природа та ознаки: монографія М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Юрид. л-ра, 2014. 224 с.
2. Горбачевський В.Я., Вартилицька І.А., Микитчик О.В., Плугатир В.С. Кримінальне право України. Загальна частина : альб. схем : навч. посіб. МВС України. НАВСУ . Київ: Прав. Єдність , 2015. 212 с.
3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваіте, 2014.
4. Науково – практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг.ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В.Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1078 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К.: Дакор, 2019. 1387 с.

Виконати завдання:

Дати визначення понять: кримінальне правопорушення, склад кримінального правопорушення, об'єкт кримінального правопорушення, об'єктивна сторона кримінального правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, матеріальні склади кримінального

правопорушення, формальні склади кримінального правопорушення, усічені склади кримінального правопорушення, кваліфікація кримінальних правопорушень.

2. Назвати: факультативні ознаки складів кримінальних правопорушень у формальних складах, момент закінчення кримінального правопорушення у матеріальних складах, момент закінчення кримінального правопорушення в усічених складах, види складів кримінальних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки.

3. Навести приклади матеріальних, формальних, усічених складів кримінальних правопорушень за розділами I та II Особливої частини КК України.

4. Навести приклади основних, кваліфікованих та привілейованих складів за розділами II та III Особливої частини КК.

5. Навести приклади “складних” складів кримінальних правопорушень за розділом V та VI Особливої частини КК України.

6. Назвати критерії відмежування злочинів від інших правопорушень.

7. Назвіть вид складу кримінального правопорушення за конструкцією об’єктивної сторони: ч.1 ст. 109; ч. 1 ст. 111, ч. ст. 111- 1, ч. 1 ст. 111-2, ч. 2 ст. 134; ч. 1. ст. 185; ч. 2 ст. 135; ч. 3 ст. 135; ч. 1 ст. 139; ч. 2 ст. 139 КК України.

8. Вкажіть 4 приклади складів кримінальних правопорушень (назвати частину статті, статтю КК України), де час вчинення кримінального правопорушення виступає у якості обов’язкової ознаки об’єктивної сторони кримінального правопорушення.

Семінар № 8. Тема: Об’єкт кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Поняття об’єкта кримінального правопорушення, його значення.
2. Класифікація об’єкта кримінального правопорушення.
3. Предмет кримінального правопорушення, його кримінально-правове значення.
4. Поняття потерпілого від кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення.

Рекомендована література:

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.

2. Коржанський М.Й. Предмет і об'єкт злочину: Монографія. Дніпропетровськ: ЮА МВС, 2005. 252 с.
3. Музика А.А., Лашук Є.В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: Монографія. К.: ПАЛИВОДА А.В. 2011. 192 с.
4. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження) / За заг. ред. Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова. Харків: Кроссруд, 2008. 364 с.
5. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : навч. посіб. / В. Я. Тацій ; Укр. держ. юрид. акад. Х. : УкрЮА, 1994. 76 с.
6. Науково- практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг.ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В.Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1078 с.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: об'єкт кримінального правопорушення, предмет кримінального правопорушення, потерпілий від кримінального правопорушення, загальний об'єкт кримінальних правопорушень, родовий об'єкт кримінальних правопорушень, безпосередній об'єкт кримінального правопорушення.

3. Навести по 10 прикладів предметних та безпредметних кримінальних правопорушень.

4. Назвати родові об'єкти кримінальних правопорушень, передбачених розділами I – X Особливої частини КК України.

5. Назвати об'єкт та предмет кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 114, ч. 1 ст. 144, ч. 1 ст. 158-1, ч. 1 ст. 164, ст. 178, ч. 1 ст. 185, ч. 2 ст. 194 КК України.

7. Чим відрізняється предмет кримінального правопорушення від об'єкта кримінального правопорушення.

8. Назвати предмети кримінальних правопорушень, передбачених розділом XIII Особливої частини КК України.

Семинар № 9-10. Тема: Об'єктивна сторона кримінального правопорушення (4 год.).

План

1. Поняття, ознаки та значення об'єктивної сторони.
2. Поняття та види суспільно небезпечних дій у кримінальному праві.
3. Поняття та ознаки бездіяльності.
4. Суспільно небезпечні наслідки, їх види та значення у кримінальному праві.
5. Кримінальні правопорушення з матеріальними, формальними та усіченими складами.
6. Причинний зв'язок у кримінальному праві та його значення.

7. Спосіб, місце, час, засоби, знаряддя, обстановка, вчинення кримінального правопорушення як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону злочину, їх значення.

Рекомендована література:

1. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
2. Берзін П.С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: Монографія. К.: Дакор, 2009.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Брич Л.П. Теорія розмежування складів злочинів: Монографія. Львів:ЛДУВС, 2013.
5. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
7. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / К82 А. М. Яценко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2019. 480 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг.ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В.Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1078 с.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: об'єктивна сторона, суспільно-небезпечне діяння, суспільно-небезпечна дія, триваючі суспільно небезпечні дії, продовжувані суспільно небезпечні дії, бездіяльність, суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок, матеріальні склади злочину, формальні склади злочину, усічені склади кримінальних правопорушень.
2. Назвати: ознаки об'єктивної сторони: обов'язкові та факультативні; види суспільно-небезпечних дій, види істотної шкоди, що заподіюються злочином, умови притягнення до кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність, види причинного зв'язку, форми виразу суспільно небезпечних наслідків в нормах КК України.
3. Навести приклади матеріальних, формальних, усічених складів кримінальних правопорушень.
4. Які діяння не охоплюються поняттям “суспільно-небезпечне діяння” ?
5. У чому полягає правило продовженої руки злочинця ?

6. У чому полягає кримінально-правове значення суспільно небезпечних наслідків ?

7. Навести приклади складів кримінальних правопорушень, у конструкції яких час, місце, місце, спосіб, обстановка виступають у якості обов'язкової ознаки.

8. Назвіть випадки, коли автомобіль виступає: а) об'єктом кримінального правопорушення; б) знаряддям вчинення кримінального правопорушення; в) засобом вчинення кримінального правопорушення; г) предметом кримінального правопорушення.

9. Вкажіть по три статті КК, які передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення, що можуть бути вчинені виключно шляхом дії, виключно шляхом бездіяльності, а також як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності.

Вирішити задачі:

Задача 1. Віртун, яка була вагітною, вирішила позбутися дитини. Після народження вона викинула її з вікна восьмого поверху гуртожитку, в якому проживала. Судово-медична експертиза встановила, що дитина народилася мертвою.

Чи підлягає Віртун кримінальній відповідальності?

Задача 2. Озброєний пістолетом Обухов увірвався до магазину і, погрожуючи вбивством, почав вимагати в касира Степанової, щоб вона відкрила сейф з кодовим замком. Степанова сейф відкрила, Обухов забрав гроші і зник.

Чи є об'єктивна сторона кримінального правопорушення в поведінці Степанової та Обухова? Яке значення має фізичний і психічний примус для вирішення питання про наявність або відсутність діяння як ознаки об'єктивної сторони?

Задача 3. Під час сварки, яка перейшла в бійку, Ступоров пошкодив око Сундукову. Лікар сільської лікарні встановив, що є загроза втратити зір, і рекомендував негайну операцію. Потерпілого перевозили до обласного центру на санітарному літаку. Під час польоту Сундуков застудився і невдовзі помер від запалення легенів.

Чи є причинний зв'язок між діями Ступорова і смертю Сундукова?

Задача 4. Лікар Травкін виїхав на машині швидкої допомоги на виклик

хворого Семенова. У дорозі водій зробив короточасну зупинку біля крамниці на прохання Травкіна, який купив у ній деякі товари. Коли Травкін приїхав до Семенова, той був вже мертвий. Причиною смерті став серцевий напад. Слідством було встановлено, що своєчасна медична допомога могла б врятувати життя Семенова.

Чи є об'єктивна сторона з кримінального правопорушення у поведінці Травкіна?

Задача 5. Костенко під час бійки з Конкіним наніс йому декілька ударів рукою і одне незначне поранення ножом у руку. Конкін сам перев'язав рану і в лікарню не звертався. Через кілька днів Конкін помер. Експерти встановили, що смерть настала від занесення в рану інфекції.

Чи є причинний зв'язок між діями Костенко і смертю Конкіна?

Семінар 11. Тема: Суб'єкт кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Поняття суб'єкта кримінального правопорушення, його ознаки та види.
2. Ознаки та види спеціального суб'єкта, його значення.
3. Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення.
4. Поняття неосудності та її значення, формула неосудності.

Рекомендована література:

1. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
2. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
3. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
4. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
5. Кримінальне право: Загальна частина: підручник / В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В.І.Борисов; За ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна, В.І. Борисова. 6-те видання, перероб. і доп. Харків: Право, 2020. 584 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.
7. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія / М. І. Хавронюк. Київ : Юрисконсульт, 2006. 1048 с. 176.

Виконати завдання:

1. Навести приклади статей КК України, де сформульовано склади кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом (10 прикладів).
2. Навести приклади статей КК України, де сформульовано склади кримінальних правопорушень із загальним суб'єктом (10 прикладів).
3. Назвати кримінальні правопорушення, за які передбачена кримінальна відповідальність з 14 років.

4. Особа, яка хворіє на маніакально-депресивний психоз, вчинила умисне тяжке тілесне ушкодження. Чи може вона бути автоматично визнана неосудною?

Семінар 12. Тема: Суб'єкт кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Кримінальна відповідальність обмежено осудних осіб.
2. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.
3. Суб'єкт кримінального правопорушення та особа злочинця.

Рекомендована література:

1. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
2. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
3. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
4. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
5. Кримінальне право: Загальна частина: підручник / В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В.І. Борисов; За ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна, В.І. Борисова. – 6-те видання, перероб. і доп. Харків: Право, 2020. 584 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.

Виконати завдання:

1. Назвати медичний критерій неосудності та обмеженої осудності. Чим вони відрізняються ?
2. Назвати кримінально-правові наслідки обмеженої осудності.
3. Особа у стані патологічного сп'яніння вчинила умисне вбивство. Чи може вона бути визнана неосудною (обмежено осудною) ? Якщо так, то за яких умов?
4. Чи може бути визнана обмежено осудною особа, у якої діагностовано деменцію?

Вирішити задачі:

Задача 1. У районний відділ поліції надійшла заява Дмитренка з проханням притягнути до кримінальної відповідальності його пасинка Сергія. У день свого 14-річчя той зіпсував баян, взятий Дмитренком у прокатному пункті, використав на частування друзів значну суму грошей, які належали вітчиму. Чи підлягає Сергій кримінальній відповідальності?

Задача 2. 15-річний Зибін викрав автомобіль. На великій швидкості не справився з керуванням і наїхав на Півторака, спричинивши йому тяжкі тілесні ушкодження. Після цього із автомобіля Зибін забрав магнітофон.

Вирішіть питання про притягнення Зибіна до кримінальної відповідальності.

Задача 3. Експедитор ПП «Діброва» Костюченко звернувся до районного відділу Національної поліції із заявою про притягнення до кримінальної відповідальності редакції газети «Вісті» за нанесення йому образи. Слідчий встановив, що в статті газети дійсно містяться образливі висловлювання щодо Костюченка.

Чи є підстави для притягнення до кримінальної відповідальності редакції газети? З посиланням на статті Кримінального кодексу розкрийте зміст поняття «Фізична особа».

Задача 4. Раніше судимий Бойко спільно з 13-річним Морозовим та Сидоренком згвалтували Сірову. Морозов та Сидоренко від кримінальної відповідальності були звільнені як особи, які не досягли певного віку.

Чи правильно діяв слідчий?

Задача 5. Зотов, притягнутий до кримінальної відповідальності за вбивство дружини, пояснив, що під час вчинення злочину знаходився в стані тяжкого алкогольного сп'яніння і нічого не пам'ятає. Суд визнав Зотова винним в умисному вбивстві, а сп'яніння розцінив як обставину, що обтяжує відповідальність винного.

Чи правомірний вирок суду? Які правові наслідки фізіологічного та патологічного сп'яніння?

Задача 6. 15-річний Бобров без дозволу батька взяв автомобіль та згодом вчинив дорожньо-транспортну пригоду, в результаті якої Денисюку були за вдані тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Чи підлягає Бобров кримінальній відповідальності?

Задача 7. 15-річний Куль вступив у злочинну організацію і в її складі взяв участь у кількох нападах на інкасаторів, під час яких двох з них було вбито і викрадено грошей на суму, яка становить особливо великий розмір. Куля засуджено за ч. 1 ст. 255 КК.

Чи правильно діяв суд?

Задача 8. Ковач, який систематично пиячив протягом 10 років і ображав дружину, вкотре прийшов додому п'яним. Як завжди, він почав її ображати, вдарив у голову. Через систематичне знущання чоловіка у дружини Ковача виник стан сильного душевного хвилювання і вона вдарила його в груди ножем, який у цей момент чистила огірок. Ніж ушкодив серце, чоловік помер. Жінку засуджено за умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання. Адвокат оскаржив вирок, вважаючи, що вбивство вчинено в стані неосудності.

Чи підлягає скарга задоволенню?

Задача 9. За відкрите викрадення чужого майна, яке не поєднане з насильством, проти Круглова було порушено кримінальне провадження. Під час його розслідування він захворів на психічне захворювання, яке позбавило його можливості усвідомлювати свої дії. Круглова відправили на лікування до психіатричної лікарні. Через 2 роки він вилікувався.

Чи може Круглов бути притягнутий до кримінальної відповідальності?

Задача 10. За розбійний напад з метою заволодіння чужим майном, громадянина Вірта було засуджено до чотирьох років позбавлення волі. Відбувши один рік покарання, він захворів на психічне захворювання, яке позбавило його можливості усвідомлювати свої дії. Пробувши 3 роки у психіатричній лікарні, Вірт вилікувався і був направлений для відбування покарання.

Чи правильне рішення суду?

Семінар 13. Тема: Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Поняття і значення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
2. Поняття вини, її форми.
3. Умисел та його види.
4. Необережність та її види.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереща Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.

Виконати завдання:

1. Вкажіть, які із кримінальних правопорушень, передбачених розділом II Особливої частини КК України, характеризуються: а) умисною формою вини; б) необережною формою вини; в) змішаною формою вини.
2. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, які характеризуються кримінальною протиправною самовпевненістю.
3. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, які характеризуються кримінальною протиправною недбалістю.
4. Чим відрізняється кримінальна протиправна самовпевненість від непрямого умислу ?
5. Чим відрізняється випадок (казус) від кримінальної протиправної недбалості ?

Вирішити задачі:

Задача 1. Кондратюк висловив дільничному інспекторові погрозу «переламати його дітям ноги, якщо той буде продовжувати систематично перевіряти виконання установлених над ним обмежень адміністративного нагляду». Визначте ознаки інтелектуального і вольового моментів умислу, якими характеризується вина Кондратюка.

Задача 2. Кравцов домовився зі своїм братом Степаном, який проживав в одній із зарубіжних країн, про систематичний обмін товарами, які пересилаються в спеціально обладнаному тайнику вагону. Для обладнання тайника і закладання в нього товару він залучив Паська, який здійснював технічний огляд ходової частини залізничного потягу перед його відправленням зі станції.

Визначте вид умислу. Назвіть ознаки інтелектуального і вольового моментів, якими характеризується вина братів Кравцових і Паська.

Задача 3. Колона машин повільно рухалася по вулиці міста. Водій автобуса Попович почав читати новини та повідомлення з мобільного телефону та не помітив різкої зупинки транспортного засобу, який їхав попереду. Внаслідок наїзду одному з пасажирів були спричинені середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Визначте форму і вид вини. Назвіть ознаки інтелектуального і вольового моментів, якими характеризується вина Поповича.

Задача 4. Слепцов на прохання невстановлених осіб продав їм наркотичні засоби. На момент припинення кримінального правопорушення він одержав гроші від покупців наркотичних засобів за свою «роботу».

Охарактеризуйте суб'єктивну сторону вчиненого Слепцовим кримінального правопорушення.

Семінар 14. Тема: Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Подвійна форма вини.
2. Мотив та мета кримінального правопорушення.
3. Емоційний стан особи, його кримінально-правове значення.
4. Помилка, її види.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Бурдін В.М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження): монографія, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 780 с.
5. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
6. Вереша Р.В. Мотив, мета та емоційний стан у кримінальному праві : монографія. К.: Алерта. 238 с.
7. Вереша Р.В. Випадок та помилка у кримінальному праві : науково-практичний посібник. К.: Алерта, 2016, 52 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 428 с.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, передбачених КК України, що характеризуються змішаною формою вини.
3. Вкажіть 5 прикладів складів кримінальних правопорушень (назвати пункт, частину статті або статтю КК України), де мета виступає у якості обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
4. Вкажіть 5 прикладів складів кримінальних правопорушень (назвати пункт, частину статті або статтю КК України), де мотив виступає у якості обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
5. Чи тотожними є поняття “обмежена осудність” та “стан сильного душевного хвилювання”
5. Чим відрізняється мета кримінального правопорушення від суспільно небезпечних наслідків діяння.
6. Наведіть приклади складів кримінальних правопорушень, в яких

- емоційний стан особи виступає обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони.
7. Чи можна ототожнювати стан сильного душевного хвилювання та фізіологічний афект ?
8. Чи підлягає кримінальній відповідальності особа при помилці в кримінальній протиправності діяння ?

Вирішити задачі:

Задача 1. Керівник підприємства Барсук оформив на роботу в якості кресляра з виготовленням креслень на дому студента, який ніякої роботи не виконував, а приходив на підприємство тільки для одержання заробітної плати. Отримані гроші він передавав Барсуку, а той за це частував його в кафе.

Визначте форму і вид вини Барсука.

Задача 2. Шофер Маточкін взяв з автомобіля, що знаходився на ремонті, номерні знаки і встановив їх на закріпленій за ним транспортний засіб. Потім поїхав у річковий порт і за допомогою підробленого дорожнього листа одержав там контейнер з імпортом взуттям. Викрадене він сховав у себе на дачі, а контейнер спалив.

Визначте ознаки інтелектуального і вольового моментів вини Маточкіна. Яким видом умислу характеризується його вина?

Задача 3. Раков, відчуваючи злість до Торжкова, підговорив Лосева зробити постріл у Торжкова з рушниці, переконуючи його, що рушниця заряджена лише порохом, і тому постріл лише налякає Торжкова. Лосєв вистрелив, але рушниця виявилась зарядженою картечкою, і Торжков був убитий.

Визначте ознаки інтелектуального і вольового моментів психічного відношення Ракова і Лосєва до вчиненого.

Чи можливо визнати смерть невинною?

Задача 4. На кондитерську фабрику завезли два вагони цукру-сирцю. На той час була суха сонячна погода, і головний інженер наказав вивантажити товар на заасфальтований майданчик під відкритим небом. Будь-яких вказівок накрити цукор він не давав. Через два дні почалися зливи і багато цукру разом водою стекло в каналізацію. Фабриці була спричинена шкода.

Визначте психічне відношення головного інженера до вчиненого.

Семінар № 15-16. Тема: Стадії вчинення кримінального правопорушення (4 год.)

План

1. Поняття та види стадій умисного кримінального правопорушення. Поняття закінченого кримінального правопорушення.
2. Поняття та види готування до кримінального правопорушення.

3. Поняття та види замаху на кримінального правопорушення.
4. Відмінність замаху від готування.
5. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Бурдін В.М. Стадії вчинення злочину (кримінально-правове дослідження) : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013, 304 с.
5. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади закінчених злочинів проти основ національної безпеки.
2. Наведіть приклади незакінчених кримінальних правопорушень проти життя.
3. Наведіть приклади готування до кримінальних правопорушень проти власності.
4. Наведіть приклади закінченого замаху на кримінальні правопорушення проти здоров'я особи.
5. Наведіть приклади незакінченого замаху на кримінальні правопорушення проти життя особи.
6. Чи можливий замах на вбивство через необережність ?
7. Чи є кримінально караним готування до умисного легкого тілесного ушкодження?
8. Змодельуйте ситуацію, яка б вказувала на вчинення замаху на непридатний об'єкт.
9. Змодельуйте ситуацію, яка б вказувала на вчинення замаху з непридатними засобами.

Вирішити задачі:

Задача 1. Кордун і Шипов зустріли ввечері на вулиці Кравченко, яка поверталася з роботи, і вирішили її звалтувати. Вони втягли її до порожньої квартири будинку, поклали на ліжку і почали роздягати, тримаючи за руки, ноги і затискуючи рота. Кравченко опиралася, кричала, витягла з куртки ножиці і вдарила ними Кордуна. В цей час у двері квартири хтось постукав, Кордун і Шипов злякавшись, що їх можуть затримати, вистрибнули у вікно і втекли.

Визначтесь з мотивацією, стадією вчинення кримінального правопорушення.

Задача 2. Морєв під час сварки з Нурієвим намагався вдарити його лезом сокири по голові, але останній закрив голову рукою і удар прийшовся по ній. При повторній спробі завдати удару Нурієв відхилив голову і удар прийшовся по правому передпліччю. Тоді Морєв підняв потерпілого і відвів у будинок. Нурієву було заподіяно тяжкі тілесні ушкодження. Дайте правову оцінку діям Морєва.

Задача 3. Баранов з метою вчинення крадіжки з магазину зателефонував туди сторожу Мінаєву і повідомив, що у його дружини почалися пологи. Коли той побіг додому, залишивши магазин без охорони, Баранов підійшов до магазину, але крадіжку вчинити не зміг, бо в цей час біля магазину перебувала група підлітків, які розпивали спиртні напої і співали. Дайте правову оцінку діям Баранова.

Задача 4. Проклова, яка була вагітною, вирішила позбутися дитини. Одразу після пологів вона викинула немовля з вікна восьмого поверху гуртожитку, в якому проживала. Судово-медична експертиза встановила, що дитина народилася мертвою.

Чи підлягає Проклова кримінальній відповідальності?

Задача 5. Конюх у стані сильного сп'яніння близько 23-ї години чере підсобне приміщення проник до магазину, склав у мішок 28 пляшок горілки 40 банок консервів, цукерки, забрав також 9000 грн., які знайшов у шухляді та все приніс додому. Його дружина, дізнавшись про крадіжку, змусила віднести все назад, що він зробив о 3-й годині. Дружина йому допомагала віднести викрадене до магазину.

Чи підлягають Конюх і його дружина кримінальній відповідальності?

Задача 6. У медсестри Матюхи мати була хворою постійного догляду Бажаючи позбутись її, Матюха підсипала в їжу матері повільно діючу отруту для гризунів. Наступного дня вона почала себе картати за вчинене, а потім викликала лікаря. Своєчасне надання медичної допомоги відвернуло настання смерті. Чи можна Матюху вважати такою, що добровільно відмовилася від доведення кримінального правопорушення до кінця?

Задача 7. Дідух, Корис, Бурий, відбуваючи разом покарання за вчинені раніше розбійні напади, домовилися після звільнення з місць позбавлення волі об'єднатися в озброєну групу для здійснення нападів на «заможних» підприємців. Бурий, який звільнився на кілька місяців раніше, отримав завдання від керівника групи Дідуха - до моменту звільнення його і Кориса здобути зброю підшукати ще кілька осіб, а також визначити майбутні жертви нападів. Звільнившись із місць позбавлення волі, Бурий із Корисом та Дідухом напали на поліцейського, заподіявши йому ножом кілька поранень, і

заволоділи пістолетом Невдовзі всі троє були затримані. При затриманні працівники поліції вимушені були застосувати зброю, внаслідок чого Бурого і Кориса було поранено.

Чи є в діях зазначених осіб ознаки закінченого складу бандитизму (ст. 257 КК України) ?

Задача 8. Вироком місцевого суду Ковальова засуджено за ч. 2 ст. 15, ч 1 ст. 152 КК за замах на зґвалтування. Познайомившись на весіллі з Ліною він завів її на околицю села, де наполягав на тому, щоб вона вступила з ним у статеві зносини. Коли та відмовилася, він збив її з ніг і, долаючи опір, бив по обличчю і голові, намагаючись при цьому вчинити статевий акт. Від ударів по голові потерпіла втратила свідомість, а коли прийшла до тями, то побачила, що напівроздягнений Ковальов сидить поруч. За поясненням Ліни вона не знає, чи вчинено з нею статевий акт. Вона лише засвідчила, що Ковальов намагався вступити з нею в статеві зносини й у відповідь на відмову побив її. Останній пояснив, що спочатку, після того як Ліна втратила свідомість, він не зміг вчинити статевий акт з фізіологічних причин, а потім побачивши, що вона не приходить до свідомості, побоюючись, що Ліна повідомить поліцію про його дії, відмовився від своїх попередніх намірів.

Дайте правовому оцінку діям Ковальова.

Семінар № 17-18. Тема: Співучасть у кримінальному правопорушенні (4 год.)

План

1. Поняття співучасті, її ознаки.
2. Значення співучасті.
3. Форми співучасті.
4. Види співучасників.
5. Характеристика групової злочинної діяльності.
6. Підстави та межі кримінальної відповідальності співучасників.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями від 23.12.2005 р. № 13 : Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. Вереща Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта, 2022. 322 с.
3. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х

томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.

4. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.

5. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.

6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.

7. Кваша О.О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013, 560 с.

Виконати завдання:

1. Чи можлива співучасть у необережному знищенні або пошкодженні майна (ст. 196 КК України) ?
2. Чи може співучасть виступати кваліфікуючою ознакою складу кримінального правопорушення? Наведіть приклади.
3. Наведіть приклади підбурювання до вчинення кримінального правопорушення проти власності.
4. Наведіть приклади пособництва у вчиненні злочину проти основ національної безпеки.
5. Чи передбачена кримінальна відповідальність за причетність до кримінального правопорушення ?
6. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце ексцес виконавця кримінального правопорушення.
7. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце співвиконавство у вчиненні кримінального правопорушення.

Вирішити задачі:

Задача 1. Працівник морського порту Щеглов на території вантажного пірсу помітив пошкоджений контейнер. Через пролом у ньому він витягнув три пари взуття і забрав їх. Пізніше цей контейнер помітили вантажники Дубін, Яценко, Усов. Вони також взяли собі по декілька пар взуття. Усього було викрадено товарів на суму, яка перевищувала понад 40 мінімальних зарплат, установлених на момент вчинення кримінального правопорушення.

Чи можна визнати вказаних осіб співучасниками крадіжки?

Задача 2. Репета попросив Голубенка, який перевозив насіння соняшника від комбайна на склад, відсипати для нього частину насіння в лісосмузі. Голубенко виконав це прохання і висипав насіння на суму понад 25 мінімальних заробітних плат.

Визначте види співучасників. Чи можна притягнути Репету до кримінальної відповідальності за придбання майна, яке було здобуте злочинним шляхом?

Задача 3. Саленко, Стукалець і Гавриленко піднялися на п'ятий поверх дев'ятиповерхового будинку. Саленко залишився в ліфті для того, щоб ним ніхто не зміг скористатися, а Стукалець і Гавриленко, під виглядом працівників комунального підприємства, проникли в квартиру Гаккеля. Там Стукалець приставив до шиї господаря квартири ніж і зажадав видачі йому грошей та інших коштовностей, а Гавриленко в цей час складав у сумку вироби з кристалю та інші цінні речі.

Яка форма співучасті мала тут місце?

Задача 4. Клопер схилив Іванченка вчинити крадіжку речей із квартири Ялонського. Наступного дня він показав тому, де знаходиться квартира, намалював її план, повідомив про наявність у ній речей, які цікавлять його, про час, коли Ялонський буде вдома один, і про те, як проникнути до квартири за допомогою Євсеєнко. Клопер порадив також Іванченку взяти з собою ніж або викрутку, щоб відкрити замок, якщо господарів не буде вдома.

Біля 22-ї години Євсеєнко під виглядом робітниці ЖЕКу попросила відчинити їй двері, потім разом з Іванченком увійшла в квартиру. Там Іванченко, погрожуючи Ялонському ножем, відібрав у нього 10 старовинних золотих монет і 9 ікон.

Визначте форму співучасті, види співучасників.

Задача 5. Солдатенко часто пиячив, бив дружину, а потім вирішив її вбити. Щоб виконати свій намір, він вступив у злочинний зговір із раніше судимими Часовікіним, Ларінім і Чертенком, які за гроші дали згоду вчинити на дружину Солдатенка напад і вбити її. Солдатенко докладно виклав учасникам нападу план вчинення злочину, порадив взяти в потерпілої золотий годинник, гроші, показав стежку, якою йтиме з нею, де треба вчинити напад, хто повинен наносити удари.

Визначте форми співучасті, види співучасників.

Задача 6. Зінченко організував озброєну групу в складі чотирьох чоловік. Протягом п'яти місяців вони нападали на магазини і окремих громадян. Переховувати викрадені речі їм допомагали Єременко і Моргунов.

Визначте форму співучасті і види співучасників.

Задача 7. Між подружжям Чернових склалися неприязні стосунки. Після чергової сварки Чернова вирішила вбити чоловіка. Для здійснення свого наміру вона залучила Губенка. Той погодився на це за грошову винагороду. Чернова привела його до себе на квартиру, передала йому сокиру і показала кімнату, де в цей час спав її чоловік. Після вбивства тіло кинули в озеро.

Визначте форми співучасті, види співучасників.

Семінар № 19. Тема: Співучасть у кримінальному правопорушенні (2 год.)

План

1. Екссес виконавця.
2. Добровільна відмова співучасників від вчинення кримінального правопорушення.
3. Поняття причетності та її види.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
6. Кваша О.О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013, 560 с.

Виконати завдання:

1. Чи можлива співучасть у порушенні правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274 КК України) ?
2. Чи відповідає організатор замовного вбивства за вчинене киллером згвалтування та грабїж потерпілої ?
3. Наведіть приклади підбурювання до вчинення кримінального правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.
4. Наведіть приклади пособництва у вчиненні кримінальних проступків проти громадського порядку та моральності.

Вирішити задачі:

Задача 1. Група підлітків - Маслов, Симоненко, Решетов та інші пішли увечері до парку, щоб побити своїх знайомих, з якими вони знаходились в неприязних стосунках. Не знайшовши необхідних їм осіб, Маслов взяв у Решетова обріз рушниць та набой і разом з Симоненком на мотоциклі поїхали їх шукати.

Варіант 1. По дорозі Маслов і Симоненко домовились, що як тільки знайдуть своїх суперників, то Маслов застосує зброю і Симоненко негайно відвезе його. За пропозицією Маслова Симоненко заїхав у двір одного з будинків, де стояла група підлітків. Один з них став підходити до мотоцикла. Коли між ними залишалось біля п'яти метрів, Маслов зробив прицільний постріл, яким спричинив підлітку тяжкі тілесні ушкодження. Після вчиненого Симоненко і Маслов поїхали.

Варіант 2. Маслов попросив Симоненка заїхати в двір, в якому можуть бути хлопці, які їх цікавлять. При цьому він сказав, що у випадку виникнення конфлікту треба негайно тікати. У дворі Маслов несподівано вистрелив у хлопця, який підходив до них, і крикнув: «Поїхали!». Постріл виявився смертельним. Коли поверталися додому, Симоненко сказав, що не було необхідності вбивати людину.

Чи є Симоненко співучасником спричинення тілесних ушкоджень (варіант 1) і вбивства (варіант 2)?

Задача 2. Скачко і Мальований проникли в квартиру Чака і стали збирати речі. Скачко складав їх у мішок, Мальований обшукував кишені одягу. У цей час повернулася сусідка по квартирі Чака. Мальований ударив її палицею по голові, і коли та упала, став обшукувати її кишені. Скачко, почувши якийсь грукіт у вітальні, вийшов з кімнати і, побачивши жінку, що лежить на підлозі, вибіг на вулицю. За ним вибіг з викраденими речами і Мальований.

Суд визнав Скачка і Мальованого співучасниками розбійного нападу.

Чи правильно вирішив суд? Визначте форму співучасті.

4 семестр

Семінар № 1-2. Тема. Множинність кримінальних правопорушень (4 год.)

План

1. Поняття та ознаки множини кримінальних правопорушень, її юридичне значення.
2. Сукупність кримінальних правопорушень та її види.
3. Конкуренція кримінально-правових норм її види.
4. Повторність кримінальних правопорушень, її ознаки та види.
5. Поняття і види рецидиву кримінальних правопорушень. Кримінально-правове значення рецидиву.
6. Правові наслідки множини кримінальних правопорушень.

Рекомендована література:

1. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7.: Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта, 2022. 322 с.
2. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
4. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
5. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

Виконати завдання:

1. У чому полягає відмінність множини кримінальних правопорушень від одиничних кримінальних правопорушень.

2. Наведіть приклади, де повторність виступає кваліфікуючою ознакою складу кримінального правопорушення

3. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, у яких рецидив є кваліфікуючою ознакою.

4. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце ідеальна сукупність кримінальних правопорушень.

5. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце реальна сукупність кримінальних правопорушень.

Вирішити задачі:

Задача 1. З метою одержання підвищеної пенсії Рева підробив записи в трудовій книжці і подав її до органів соціального забезпечення. Через три роки підробку було виявлено.

Чи мала тут місце множина кримінальних правопорушень?

Задача 2. Відбуваючи покарання у виправній колонії, Калько і Процик домовилися, що коли останній вийде на волю, то дістане і передасть у колонію наркотики. Через три тижні після звільнення Процик купив у невстановленої особи 2,5 кг. анаші та передав її матері Калька. Вона зберігала анашу вдома, а потім, під час чергового побачення, передала її синові. При спробі збути анашу іншим засудженим Калька було затримано.

Які види множини кримінальних правопорушень мали місце в цьому випадку?

Задача 3. Сидоров чотири дні підряд у приватному ставку неводом ловив рибу, а потім продавав її на ринку.

У діях Сидорова має місце одиначне кримінальне правопорушення чи множина кримінальних правопорушень ?

Задача 4. Кириченко вибив двері продовольчого складу, заволодів декількома пляшками коньяку, цукерками і тортами. Викрадене він відніс додому. Через деякий час знову проник у торговий зал цього складу, але був затриманий. Усього ним викрадено товарів на суму в особливо великих розмірах.

Що має місце в діях Кириченка – одиначний злочин чи їх множина ?

Задача 5. Бутусов і Кравченко домовилися вчинити крадіжку із взуттєвого магазину. Вони зламали замок і стали виносити взуття. У цей час їх побачив сторож Іванченко. Побоюючись затримання, ті побили сторожа, завдавши йому тяжких тілесних ушкоджень.

Чи є множина кримінальних правопорушень у діях Бутусова і Кравченка?

Задача 6. Барановський, раніше засуджений за крадіжку, викрав зі свиноферми чотирьох поросят, а через декілька днів - ще двох.

Дайте характеристику виду множини кримінальних правопорушень, які вчинив Барановський.

Задача 7. Манеркін, працюючи трактористом на посівній, викрав 300 кг насінної пшениці. Через три дні із хуліганських мотивів він побив незнайомого йому Іванова.

Визначте вид множини кримінальних правопорушень у діях Манеркіна.

Семінар № 3-4.

Тема. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння (4 год.)

План

1. Поняття, види, ознаки та значення обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.
2. Необхідна оборона: поняття, ознаки, межі правомірності.
3. Уявна оборона.
4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, межі правомірності.
5. Крайня необхідність: поняття, ознаки, межі правомірності.
6. Фізичний або психічний примус: поняття, ознаки, межі правомірності.
7. Виконання наказу або розпорядження.
8. Діяння, пов'язане із ризиком.
9. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття діяльності організованої групи чи злочинної організації.
10. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України

Рекомендована література:

1. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002р. №1. Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. / Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта 2022. 322 с.
2. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
4. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
5. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.

7. Осадчий В.І., Плугатир В.С., Савченко А.В. Кримінально-правовий захист і відповідальність працівників правоохоронних органів: навч. посібник. К., 2002.
8. Савченко А.В. Практика Європейського Суду з прав людини: кримінально-правовий аспект. К.: Дакор, 2022. 208 с.

Виконати завдання:

1. Здійсніть огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду України (актуальна практика).
2. Ознайомтесь з практикою ЄСПЛ щодо обставин, які виключають кримінальну протиправність діяння.
3. Як співвідносяться між собою необхідна оборона та уявна оборона?
4. Назвіть ознаки необхідної оборони?
5. Які межі правомірності при затриманні особи, що вчинила кримінальне правопорушення?
6. Дайте поняття та ознаки крайньої необхідності?
7. У чому відмінність фізичного від психічного примусу?
8. Які особливості обставин, які виключають протиправність діяння з точки зору практики ЄСПЛ?

Вирішити задачі:

Задача 1. Громадянин К. на ґрунті ревнощів неодноразово погрожував своїй дружині розправою, бив та ображав її. Одного разу, прийшовши додому вночі в стані сильного алкогольного сп'яніння, він знову вчинив скандал та, погрожуючи розправою, став наближатися до дружини. Побоюючись за своє життя вона схопила зі столу кухонний ніж і вдарила ним чоловіка у груди. Від отриманого поранення К. помер.

Обґрунтуйте, чи діяла дружина К. в обстановці необхідної оборони?

Задача 2. Т. у нічний час, перебуваючи у стані наркотичного сп'яніння, зустрів на вулиці С. та попросив у нього закурити. Отримавши відмову, він накинувся на С. і спробував вдарити його ножем. Злякавшись, С. почав тікати, але Т. погнався за ним. З метою самозахисту С. підібрав з землі металевий прут і тричі вдарив ним нападника, після чого втік і про те, що трапилося повідомив в поліцію. Від отриманих травм Т. помер.

Обґрунтуйте, чи є в діях С. необхідна оборона?

Задача 3. Д. розбив скло автомобіля та проник всередину. Це помітив У. та вирішив затримати його. Підійшовши до Д., У. почав вимагати від нього

припинити свої дії та почав викликати поліцію. У відповідь Д. вийшов з автомобіля та з погрозами побиття почав підходити до У. Тоді У. схопив залізну арматуру, що лежала поруч, та вдарив нею по руці Д., заподіявши йому середньої тяжкості тілесні ушкодження. Позбавлений можливості чинити опір, Д. був затриманий.

Обґрунтуйте, відсутнє чи наявне в діях У. перевищення меж необхідної оборони?

Задача 4. Озброєний обрізом рушниці Н. зайшов до відділення банку та, погрожуючи працівниці банку Ч. зброєю, наказав передати йому всю готівку, яка є була в касі банку. Побоюючись за своє життя Ч. передала Н. 350 тис. гривень.

Обґрунтуйте, наявна чи відсутня в діях Ч. яка-небудь обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння?

Задача 5. Під час бойових дій рядовий К. відмовився виконувати наказ свого командира – капітана З., який вимагав розстріляти взятого в полон військовослужбовця.

Обґрунтуйте, наявна чи відсутня в діях К. яка-небудь обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння?

Задача 6. Навчаючись на 3 курсі університету, Ф. мав незадовільні оцінки з профільюючих предметів та систематично прогулював заняття. Щоб його не відрахували, Ф. вирішив завдати незначної шкоди своєму здоров'ю, шляхом імітації нападу злочинців, внаслідок чого потрапити до лікарні та отримати академічну відпустку. З цією метою він виготовив саморобний вогнепальний пристрій, зарядив його порохом і поклав в ствол частини цвяху. Спочатку проханнями, а після й погрозами розправи, Ф. змусив свого товариша Т. вистрелити йому в руку. В результаті пострілу, Ф. отримав тяжке поранення і руку довелось ампутувати.

Обґрунтуйте, наявна чи відсутня в діях Т. яка-небудь обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння?

Задача 7. Перехожий Л. помітив, що невідомі громадяни, якими виявилися Ш. та О., намагаються викрасти речі з припаркованого транспортного засобу. Зробивши зауваження цим особам, Л. у відповідь почув нецензурну лайку та погрози. До нього підійшов Ш. і вдарив його кулаком в обличчя. Л. відійшов та вийняв з кишені куртки складаний ніж, попередивши, що вдарить ним будь-кого, хто почне його чіпати. Ш. та О.

продовжували наближуватися до Л., який виставив ніж поперед себе і почав ним розмахувати у різні боки, одночасно відходячи до зупинки громадського транспорту. В цей час Ш. накинувся на нього і Л. ножем вдарив його у шию. Від смертельного поранення Ш. помер.

Обґрунтуйте, відсутнє чи наявне в діях Л. перевищення меж необхідної оборони?

Задача 8. Близько 9-ої години вечора між сусідами К. та А. виникла сварка на побутовому ґрунті, в ході якої К. почав кричати на А. та погрожував їй розправою. Цього ж вечора А. розповіла про це своєму чоловіку С., який пішов до квартири К., щоб поговорити з останнім. Проте між двома чоловіками також виник конфлікт, в результаті якого К. схопив кухонний ніж і намагався ним вдарити С. Різким рухом С. вихопив із рук К. ніж і збив його з ніг. Після цього С. наніс численні удари ножем по тулубу К. В результаті отриманих поранень К. помер на місці.

Обґрунтуйте, відсутнє чи наявне в діях С. перевищення меж необхідної оборони?

Задача 9. В., знаходячись у стані алкогольного сп'яніння, грубо порушив правила дорожнього руху, розпочавши рух по зустрічній смузі зі швидкістю 100 км/год. У зустрічному напрямку рухався автомобіль під керуванням О. Коли між транспортними засобами залишалось декілька метрів і створювалась реальна загроза зіткнення, О. спробував звернути у сторону, проте не впорався з керуванням, внаслідок чого автомобіль на швидкості вдарився в залізну огорожу. Три пасажери, які знаходилися у машині О. отримали тяжкі тілесні ушкодження. В. усвідомивши, що винен у ДТП, зник з місця події.

Обґрунтуйте, наявна чи відсутня в діях О. яка-небудь обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння?

Задача 10. Під час масових заворушень до приміщення одного з відділів поліції, в якому перебували троє поліцейських, з натовпу перед будинком у вікно хтось вкинув гранату Ф-1. Капрал Ю. миттєво схопив гранату та викинув її назад у вікно. Від розриву гранати четверо людей загинуло, а семеро дістали тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості.

Обґрунтуйте, наявна чи відсутня в діях Ю. яка-небудь обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння?

Семінар № 5-6. Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності (4 год.)

План

1. Поняття та ознаки звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі норм Загальної та Особливої частини кримінального законодавства: класифікація видів звільнення.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, підстави та умови такого звільнення.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, підстави та умови такого звільнення.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки, підстави та умови такого звільнення.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки, підстави та умови такого звільнення.
7. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, підстави та умови такого звільнення.

Рекомендована література:

1. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності : монографія. К.: Атіка, 2004. 296 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
6. Савченко А.В. Практика Європейського Суду з прав людини: кримінально-правовий аспект. К.: Дакор, 2022. 208 с.

Виконати завдання:

1. На якій стадії кримінального правосуддя можливе звільнення від кримінальної відповідальності?

2. На якій підставі всі види звільнення від кримінальної відповідальності поділяються на умовні та безумовні?

3. Проаналізуйте те загальне, що властиве усім видам звільнення від кримінальної відповідальності?

4. Яким принципам кримінального права відповідає подальше удосконалення та поширення сфери застосування звільнення від кримінальної відповідальності?

5. Визначте основні підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям?

6. Які кримінально-правові та кримінально-процесуальні ознаки звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки є основними?

7. Надайте кримінально-правову характеристику звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки?

8. Надайте кримінально-правову характеристику звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності?

Вирішити задачі:

Задача 1. Під час розгляду кримінального провадження в суді щодо У., який вчинив злочин, передбачений ст. 356 КК України, потерпілий Д. заявив, що з ним примирився. У зв'язку з цим суд своєю ухвалою закрив кримінальне провадження, посилаючись на підстави, зазначені в ст. 46 КК України.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 2. З., готуючись до вбивства О., незаконно придбав, носив і зберігав при собі пістолет ТТ, але потім добровільно відмовився від доведення підготовленого злочину до кінця.

Чи підлягає З. звільненню від кримінальної відповідальності за готування до умисного вбивства та за незаконне придбання, зберігання та носіння вогнепальної зброї?

Задача 3. П., знайшовши на зупинці бандуру в чохлі з документами, в яких вказувалось на особливу історичну цінність цієї речі, привласнив її. До органів поліції та місцевого самоврядування про знахідку не заявив.

У ході проведення оперативно розшукових заходів правоохоронним органам стало відомо про злочин (ст. 193 КК України), вчинений П. Останній, щиро розкався, визнав свою вину та, щоб уникнути притягнення

до кримінальної відповідальності, усунув заподіяну шкоду, повернувши бандуру.

Дайте кримінально-правову оцінку цієї ситуації.

Задача 4. До суду звернувся колектив підприємства «Верес» із клопотанням, прийнятим на загальних зборах, про передачу на поруки підсудного Ж., який вчинив злочин передбачений ч. 1 ст. 194 КК України. У судовому засіданні було винесено ухвалу про закриття кримінального провадження.

Підсудного Ж., який вперше вчинив кримінальне правопорушення та щиро покався, було звільнено судом від кримінальної відповідальності з передачею на поруки трудовому колективу.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 5. Раніше судимому за розбій М., Ф. та Х. замовили вбивство Р. При спробі реалізувати злочинну мету за допомогою вибухівки, М. заподіяв Р. лише легкі тілесні ушкодження. Через 15 років Х. повідомив поліцію про обставини вчинення цього кримінального правопорушення.

Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

Чи можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності М., Ф. та Х.?

Задача 6. Суд звільнив К. від кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом (кримінальне правопорушення було вчинено вперше). Було з'ясовано, що К., під час заволодіння транспортним засобом, погрожував потерпілому застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я.

Чи правильним є рішення суду?

Семінар № 7-8 Тема. Поняття покарання. Система та види покарань (4 год.)

План

1. Поняття, ознаки та мета покарання.
2. Відмінність покарання від інших заходів державного примусу.
3. Система та види покарань за чинним КК України.
4. Основні покарання.
5. Додаткові покарання

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5

квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
7. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія. Київ : Юрисконсульт, 2006. 1048 с. 176.

Виконати завдання:

1. У чому полягає сутність принципу невідворотності покарання ?
2. У чому полягає виправлення як мета покарання?
3. Аргументуйте, у чому проявляється сутність попередження як мети покарання?
4. Чи може бути призначене покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання строком на 3 роки за порушення таємниці голосування (ст.159 КК України)
5. Чи може бути призначене покарання у виді громадських робіт жінкам, які досягли 55 років?
6. Чи може бути призначене покарання у виді виправних робіт працівнику поліції, медичному працівнику, селищному голові ?
7. Чи може бути призначене покарання у виді конфіскації майна за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань?
8. Чи може бути призначене покарання у виді довічного позбавлення волі жінкам, які мають дітей до 3 –х років ?

Вирішити задачі:

Задача 1. Неповнолітню В. за крадіжку смартфона було засуджено до 2 місяців позбавлення волі.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 2. За привласнення чужого майна в особливо великих розмірах Г. було засуджено до позбавлення волі на строк 8 років з конфіскацією майна, яке є його власністю. Серед майна був житловий будинок в сільській місцевості, в якому Г. та його сім'я (малолітні діти включно) постійно та давно проживали. Вважаючи, що жилий будинок не підлягає конфіскації, Г. подав апеляцію на вирок в цій частині.

Чи підлягає апеляція Г. задоволенню?

Задача 3. П. у минулому році був засуджений за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України, а в цьому році знов вчинив хуліганські дії, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 296 КК України. Суд призначив П. покарання у виді штрафу.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 4. Неповнолітнього Г. за розбійний збройний напад було засуджено до 12 років позбавлення волі.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 5. Ж. засуджено до довічного позбавлення волі за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах. Кримінальне правопорушення було вчинено в день, коли йому виповнилося 18 років.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 6. До військовослужбовців строкової служби С. та Л. суд застосував покарання у виді службового обмеження на 3 роки.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 7. Після святкування свого дня народження К., якому в цей день виповнилося 18 років, взяв участь у бійці. Під час бійки К. завдав два удари складеним ножом в серце Ф. і чотири удари в шию Ш. Внаслідок цього Ф. помер у лікарні наступного дня, а Ш. – через 5 днів. Щодо К. розпочате кримінальне провадження за вчинення злочину, передбаченого п.п. 1 і 7 ч. 2 ст. 115 КК України.

Чи може суд призначити К. покарання у виді довічного позбавлення волі?

Задача 8. Б., керуючи автомобілем, перевищив дозволену швидкість і вчинив наїзд на пішохода, внаслідок чого останній отримав середньої тяжкості тілесні ушкодження. За ч. 1 ст. 286 КК України Б. засуджено до арешту на строк 6 місяців. В апеляції Б. прохав врахувати його особу та призначити замість арешту покарання у виді виправних робіт, оскільки, хоча йому і виповнилося 62 роки, він продовжує працювати, позитивно характеризується як за місцем роботи, так і за місцем проживання.

Чи підлягає апеляція Б. задоволенню?

Задача 9. За вчинення злочину, передбаченого ч. 4 ст. 143 КК України, суд застосував до Г. покарання у виді обмеження волі на строк 6 років.

Чи правильним є рішення суду? права займатися певною діяльністю (медичною практикою), оскільки поряд з обмеженням волі воно передбачено в санкції ч. 1 ст. 140 КК України як альтернативне основне покарання і суд не мав права призначати за один злочин обидва покарання одночасно.

Чи підлягає апеляція адвоката задоволенню?

Задача 10.

До військовослужбовців строкової служби С. та Л. суд застосував покарання у виді службового обмеження на 3 роки.

Чи правильним є рішення суду?

Семінар № 9-10. Тема. Призначення покарання (4 год.)

План

1. Загальні засади призначення покарання.
2. Обставини, що пом'якшують покарання.
3. Обставини, що обтяжують покарання.
4. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
5. Призначення покарання за сукупністю вироків.

Рекомендована література:

1. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003р. №7: Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. / Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта 2022. 322 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.

4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.

5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014. 944 с.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади ситуацій, коли суд враховує положення Загальної частини КК України.

2. Чи враховує суд особу винного при призначенні покарання за вчинення ним умисного вбивства з обтяжуючими обставинами.

3. Чи може суд призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом за службове підроблення (ч. 1 ст. 366).

4. Чи може суд визнати систематичне вчинення психологічного та економічного насильства над винним з боку потерпілого, обставиною, яка пом'якшує покарання.

5. Чи може бути призначене покарання у виді позбавлення волі строком на 20 років ?

6. Чи вважається перебування винного у стані фізіологічного афекту - обставиною, яка пом'якшує покарання ?

7. Чи вважається перебування винного у стані патологічного афекту - обставиною, яка обтяжує покарання ?

Вирішити задачі:

Задача 1. Раніше судимий за грабіж С., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вчинив крадіжку. За ч. 2 ст. 185 КК України його було засуджено до покарання у виді 4 років обмеження волі. Призначаючи це покарання, суд послався на визнання С. своєї вини, позитивну характеристику за місцем проживання та ту обставину, що на його утриманні знаходиться неповнолітня дитина.

Прокурор звернувся до апеляційного суду, поставивши питання про скасування вироку у зв'язку з невідповідністю призначеного покарання тяжкості злочину та особі засудженого, оскільки С. вчинив кримінальне правопорушення повторно, під час вчинення кримінального правопорушення перебував у стані алкогольного сп'яніння.

Чи обґрунтованими є доводи суду першої інстанції та прокурора?

Які з наведених обставин має врахувати апеляційний суд при призначенні покарання С.?

Задача 2. Безробітні К., Р. та В. із хуліганських мотивів заподіяли легкі тілесні ушкодження потерпілому Ч. і були визнанні винними у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 296 КК України. Суд призначив кожному з них покарання у виді 2 років і 6 місяців обмеження волі, зазначивши в якості обтяжуючих обставин вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою та в стані алкогольного сп'яніння.

Чи відповідає вимогам закону призначене К., Р. і В. покарання?

Задача 3. П. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України, до покарання у виді 5 років позбавлення волі, а за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України, – до 6 років позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України судом призначене остаточне покарання у виді 11 років позбавлення волі.

За яким правилом суд призначив остаточне покарання П.?

Чи відповідає призначене покарання вимогам ст. 70 КК України?

Задача 4. М. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 185 КК України, до покарання у виді 3 років позбавлення волі, а за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України, – до 5 років позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України судом призначене остаточне покарання у виді 6 років і 6 місяців позбавлення волі.

За яким правилом суд призначив остаточне покарання М.?

Чи відповідає призначене покарання вимогам ст. 70 КК України?

Задача 5. В. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 257 КК України, до покарання у виді 12 років позбавлення волі, а за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 187 КК України, – до 8 років позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України судом призначене остаточне покарання у виді 15 років позбавлення волі.

Чи відповідає вимогам закону призначене В. покарання?

Задача 6. Г. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 152 КК України, до покарання у виді 4 років позбавлення волі. Після відбуття 2 років позбавлення волі він вчинив у кримінально-виконавчій установі вбивство з корисливих мотивів (п. 6 ч. 2

ст. 115 КК України), за яке йому було призначено покарання у виді 15 років позбавлення волі. Застосовуючи положення ст. 71 КК України, суд за сукупністю вироків визначив остаточне покарання у виді 19 років позбавлення волі з конфіскацією майна.

Чи відповідає вимогам закону призначене Г. покарання?

Задача 7. Р. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 189 КК України, до покарання у виді 5 років позбавлення волі. Під час відбування покарання Р. вчинив втечу з місця позбавлення волі і був засуджений за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 393 КК України, до покарання у виді 4 років позбавлення волі. На підставі положень ст. 71 КК України остаточне покарання йому призначено судом у виді 7 років позбавлення волі.

За якими правилами суд призначив остаточне покарання Р.?

Чи відповідає призначене покарання вимогам ст. 71 КК України?

Задача 8. Л. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 206 КК України, до покарання у виді 3 років позбавлення волі, а за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 204 КК України, – до 5 років позбавлення волі зі спеціальною конфіскацією. Суд призначив йому остаточне покарання у виді 7 років позбавлення волі.

Чи відповідає вимогам закону призначене Л. покарання?

Семінар № 11-12. Тема. Звільнення від покарання та його відбування (4 год.)

План

1. Поняття, підстави та види звільнення від покарання та його відбування.
2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
3. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
4. Умовно-дострокове звільнення від покарання та заміна невідбутої частини більш м'яким.
5. Звільнення від відбування покарання за хворобою.
6. Амністія.
7. Помилування.

Рекомендована література:

- 1.Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

Виконати завдання:

1. Чи може бути помилувана особа, яка визнана винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 368 КК України ?
2. Чи можуть бути звільнені законом про амністію особи, які винні у державній зраді ?
3. Визначте матеріальні та формальні підстави умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.
4. Назвіть однакові та відмінні ознаки звільнення від відбування покарання на підставі амністії та помилування?
5. В чому полягають соціально-правові особливості звільнення від відбування покарання засуджених жінок, які є вагітними або мають малолітніх дітей?
6. Визначте основний зміст правового режиму іспитового строку засуджених жінок, які звільняються від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 79 КК?
7. Які підстави та умови звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років, визначені за чинним кримінальним законодавством?

Вирішити задачі:

Задача 1. Григор'єв, припиняючи спробу Кагана незаконно заволодіти його автомобілем, пострілами з мисливської рушниці заподіяв Кагану тяжкі тілесні ушкодження. Була порушена кримінальна справа за ст. 124 КК. На досудовому слідстві й під час судового розгляду Григор'єв давав правдиві

показання стосовно фактичної сторони вчиненого ним, але вини своєї не визнавав і у вчиненому не розкаювався. Заперечував він і проти звільнення від кримінальної відповідальності без будь-яких підстав, вважаючи, що діяв у межах необхідної оборони. Матеріалами справи встановлено, що Григор'єв позитивно характеризується за місцем роботи та проживання, більше 15 років утримує хвору дружину, допомагає старим батькам.

Чи може Григор'єв у випадку його засудження за ст. 124 КК бути звільнений від покарання на підставі ч. 4 ст. 74 КК?

Задача 2. Через 4 роки 6 місяців після вчинення Боковим привласнення чужого майна проти нього була порушена кримінальна справа за ч. 4 ст. 191 КК. Ще через 3 місяці справа була передана до суду. В ході судового слідства не знайшли підтвердження два епізоди вчиненого Боковим привласнення, у зв'язку з чим його дії кваліфіковані судом за ч. 1 ст. 191 КК. Обвинувальний вирок суд постановив через 3 місяці 12 днів після початку розгляду справи.

Яке рішення щодо покарання Бокова мав прийняти суд, постановляючи обвинувальний вирок?

Задача 3. Курілова було засуджено за ч. 2 ст. 185 КК за крадіжку, вчинену за попередньою змовою групою осіб, до позбавлення волі на строк два роки зі звільненням від відбування покарання з випробуванням. Йому був зстановлений іспитовий строк два роки. У період іспитового строку стало відомо, що після вчинення крадіжки, але до винесення вироку за неї, Курілов вчинив грабіж. Суд засудив Курілова за ч. 2 ст. 186 КК до позбавлення волі на строк п'ять років і, частково приєднавши покарання, призначене за попереднім вирок, остаточне покарання призначив у вигляді позбавлення волі на строк шість років.

Чи правильно вирішив суд?

Задача 2. А. була затримана за збут підроблених білетів державної лотереї. Під час проведення обшуку за місцем її проживання з'ясувалося, що на квартирі обвинуваченої збиралися молоді люди, які з метою одурманювання вживали лікарські засоби. Сама ж А. з шестирічною дитиною мешкала у своєї матері, а на квартиру приходила щотижня для отримання грошей за використання її житла. Суд визнав А. винною у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 199 КК України та ст. 322 КК України, і, призначивши покарання за кожне кримінальне правопорушення окремо, визначив остаточне покарання у виді шести років позбавлення волі.

Чи є підстави для звільнення А. від відбування покарання за ст. 79 КК України?

Задача 3. Суд, розглядаючи матеріали кримінального провадження про можливість умовно-дострокового звільнення Г., засудженого до 10 місяців

виправних робіт, відмовив у застосуванні до нього ст. 81 КК України, мотивуючи своє рішення невеликим строком призначеного покарання.

Чи правильним є рішення суду?

Які підстави необхідні для застосування умовно-дострокового звільнення щодо Г.?

Задача 4. Т. було визнано винним і засуджено за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч. 5 ст. 185, ч. 3 ст. 186, ч. 1 ст. 304 КК України. Але до моменту проголошення обвинувального вироку вийшов закон про амністію, положення якого поширювались, зокрема, на дії Т., які були кваліфіковані за ч. 1 ст. 304 КК України. Суд прийняв рішення про звільнення засудженого від покарання за втягнення неповнолітніх у кримінально протиправну діяльність, а за інші кримінальні правопорушення, вчинення яких виключало застосування амністії, призначив покарання у виді позбавлення волі на 7 років.

Обґрунтуйте, чи мав право суд у даному випадку застосовувати амністію?

Задача 5. Вироком суду Ш. було засуджено за ч. 2 ст. 296 КК України на 1 рік і 6 місяців позбавлення волі із звільненням його від відбування покарання з випробуванням. Враховуючи тяжкість кримінального правопорушення та особу винного, суд встановив 2 роки іспитового строку. Через 8 місяців постановою суду Ш. звільнено від відбування покарання внаслідок акта амністії, як особу, що на день набрання Закону України «Про амністію» чинності відбула одну третину призначеного строку покарання.

Чи правильним є рішення суду?

Чи є вплив третини іспитового строку підставою до застосування амністії?

Задача 6. За заявою потерпілого Б., згідно зі ст.ст. 477 і 478 КПК України, було відкрито кримінальне провадження щодо Ж. за ч. 1 ст. 126 КК України. У судовому засіданні суд прийняв рішення про застосування до обвинуваченого амністії та закриття кримінального провадження. Потерпілий Б., не погодився з таким рішенням суду, мотивуючи це п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України, та подав апеляцію, в якій зазначив, що це кримінальне провадження підлягає закриттю лише в разі його примирення з обвинуваченим.

Чи підлягає апеляція Б. задоволенню?

Чи можна застосовувати амністію до підсудного, який не визнає своєї вини і заперечує проти амністування?

Задача 7. Суд визнав п'ятнадцятирічного Ж. винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 297 КК України. Але, враховуючи щире каяття і добровільне та повне усунення заподіяної злочином шкоди, суддя постановив про звільнення Ж. від покарання, застосувавши ст. 105 КК України, та призначив примусовий захід виховного характеру у виді направлення останнього до професійного училища соціальної реабілітації строком на 2 роки. Через 7 місяців рішенням суду Ж. було звільнено зі спеціальної навчально-виховної установи на підставі Закону України «Про амністію», в якому зазначалося: «Звільнити від покарання у виді позбавлення волі та від інших покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, засуджених за злочини, що не є тяжкими, осіб, які на момент вчинення злочину були неповнолітніми».

Чи правомірне рішення суду про застосування до Ж. акта амністії?

Задача 8. К. було засуджено за злочин, передбачений ч. 1 ст. 442 КК України, до 15 років позбавлення волі. Із дня набрання чинності обвинувальним вироком його не було виконано протягом 15 років.

Чи можливе за таких умов застосування до К. звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку?

Семинар № 13. Тема. Судимість (2 год.)

План

1. Поняття, ознаки та правові наслідки судимості.
2. Строки погашення судимості.
3. Обчислення строків погашення судимості.
4. Зняття судимості: підстави та порядок реалізації.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте,

2014.

6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

7. Муратова С.О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України. Х.: Право, 2017. 272 с.

Виконати завдання:

1. Визначте строк погашення судимості особи, засудженої за умисне вбивство з помсти (ч.1 ст. 115 КК України, призначено позбавлення волі строком на 7 років).
2. Чи має судимість особа, засуджена за погрозу вбивством (ч. 1 ст. 129 КК України) ?
3. Визначте строк погашення судимості особи засудженої за колабораційну діяльність (ч. 6 ст. 111-1 КК України, призначено покарання 12 років позбавлення волі).

Вирішити задачі:

Задача 1. Проти П. було відкрито кримінальне провадження за ч. 5 ст. 27 і ч. 3 ст. 191 КК України та щодо нього був обраний захід забезпечення кримінального провадження – тримання під вартою. Досудове розслідування та судове провадження тривали більше року, але пособництво з боку П. у привласненні чужого майна, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, так і не було доведено. У результаті суд засудив його за ч. 1 ст. 367 КК України із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК до штрафу в розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на підставі ч. 5 ст. 72 КК України повністю звільнив від відбування покарання.

Чи буде П. визнаватися таким, що має судимість, після набрання вироком законної сили?

Задача 2. За вироком суду Т. було визнано винним у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 209 і ч. 2 ст. 210 КК України. За сукупністю кримінальних правопорушень на підставі ст. 70 КК України остаточне покарання було призначене у виді чотирьох років позбавлення волі. На підставі Закону України «Про амністію» Т. було звільнено від відбування покарання.

Чи можна вважати Т. особою, раніше засудженою?

Задача 3. Вироком суду К. був визнаний винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 191 КК України, та йому було призначено покарання у виді чотирьох років позбавлення волі. На підставі Закону України «Про амністію» призначене К. покарання було скорочено на половину.

Чи виникає у К. судимість?

Задача 4. С. було засуджено за ст. 205 КК України до трьох років обмеження волі, за ч. 2 ст. 190 КК України – до трьох років позбавлення волі, за ч. 1 ст. 201 КК України – до шести років позбавлення волі.

В якому порядку може бути погашена судимість С.?

Чи впливає на обчислення строку погашення судимості дострокове звільнення від покарання?

Задача 5. Я. був засуджений судом за ч. 2 ст. 190 КК України до п'яти років позбавлення волі. У період відбування покарання він був умовно-достроково звільнений на два роки і три місяці. Через один рік щодо Я. до суду надійшло клопотання про зняття судимості.

Чи може суд задовольнити таке клопотання?

Задача 6. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 124 КК України, у січні цього року Н. було засуджено за вироком суду без призначення покарання, тоді як у лютому цього року К. був реабілітований за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 110 КК України.

Чи можна вважати Н. і К. такими, що мають судимість?

Задача 7. Л. був засуджений за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК України, до обмеження волі на строк 3 роки з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк 3 роки зі звільненням від відбування покарання з випробуванням. За вироком суду йому був встановлений іспитовий строк тривалістю 2 роки. По його закінченню Л. був остаточно звільнений від відбування покарання на підставі ч. 1 ст. 78 КК України.

З якого моменту Л. буде визнаватися таким, що не має судимості?

Задача 8. М. був засуджений за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 191 КК України, до позбавлення волі на строк 4 роки з позбавленням права обіймати певні посади на строк 2 роки, за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК

України, – до обмеження волі на строк 3 роки з позбавленням права обіймати певні посади на строк 2 роки, за сукупністю вчинених кримінальних правопорушень – до позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права обіймати певні посади на строк 3 роки.

Через який строк після відбуття основного покарання М. буде визнаватися таким, що не має судимості?

Семінарське заняття №14-15.

Тема. Обмежувальні заходи. Інші заходи кримінально-правового характеру (4 год).

План

1. Обмежувальні заходи.
2. Поняття, мета та види примусових заходів медичного характеру.
3. Примусове лікування.
4. Поняття спеціальної конфіскації та випадки її застосування.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Жук І.В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. Вип. 55. Т. 2. С. 83–86
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: станом на 2018 р. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: ВД Дакор, 2018. С. 1360.
4. Нікіфорова Т. І. «Теорія і практика застосування заходів кримінальноправового характеру»: навч. посіб. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 175
5. Примаченко В.Ф. Окремі аспекти визначення місця обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство в системі заходів кримінально-правового характеру. *Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству реалії та перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, (31 травня 2019 р). Запоріжжя: КПУ, 2019. 174 с.
6. Харитонова О. Обмежувальні заходи в системі інструментів запобігання та протидії домашньому насильству. *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (30 листопада 2018 р.,

Теми рефератів:

1. Застосування обмежувальних заходів за законодавством зарубіжних країн.
2. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство у країнах ЄС та Україні.

Вирішити задачі:

Задача 1. Т. вчинила умисне вбивство свого чоловіка. Під час досудового розслідування в неї розвинувся реактивний психоз. Лікарсько-експертною комісією було рекомендовано направити Т. до психіатричного закладу на лікування. У зв'язку з цим суд звільнив Т. від кримінальної відповідальності та застосував до неї примусові заходи медичного характеру.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 2. В ухвалі суду щодо Р. зазначено: «Вина Р. у вчиненні умисного вбивства з хуліганських мотивів повністю підтверджена, але у зв'язку з тим, що він визнаний неосудним, кримінальне провадження щодо нього підлягає закриттю, а сам Р. підлягає направленню на лікування до психіатричного закладу із суворим наглядом». Р. захворів після вчинення кримінального правопорушення на психічну хворобу.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 3. За вчинення умисного тяжкого тілесного ушкодження М. було засуджено до п'яти років позбавлення волі. Відбувши половину строку покарання, М. утік з місця позбавлення волі. Через сім років його затримали під час спроби вчинити крадіжку. Оскільки виникли сумніви щодо осудності М., його направили на судово-психіатричну експертизу. Комісією лікарів-психіатрів було встановлено, що М. перебуває в реактивному стані, який розвинувся на фоні травматичної енцефалопатії. За психічним станом він не здатний усвідомлювати свої дії та підлягає направленню на примусове лікування до психіатричного закладу.

Яке рішення має прийняти суд?

Задача 4. Щодо Т. було розпочато кримінальне провадження за ч. 1 ст. 309 КК України, а саме, за зберігання наркотичного засобу без мети збуту. У

суді Т. свою вину визнав повністю, вказавши, що змушений вживати наркотичні засоби, оскільки хворий на хронічну наркоманію. Ухвалою суду Т. було звільнено від кримінальної відповідальності з покладанням на нього обов'язку пройти курс лікування від наркоманії.

Чи правомірним є рішення суду?

Задача 5. Ч. був засуджений за ч. 3 ст. 133 КК України до позбавлення волі на строк 3 роки. На підставі ст. 96 КК України до нього застосоване примусове лікування від сифілісу. Через 1 рік і 7 місяців Ч. подав клопотання до суду про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання на підставі п. 1 ч. 3 ст. 81 КК України. Суд відмовив у такому звільненні, мотивуючи своє рішення тим, що Ч. не закінчив лікування від сифілісу.

Чи обґрунтованим є таке рішення суду?

Задача 6. Є. було засуджено за ч. 1 ст. 307 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років. Оскільки було встановлено, що вона є ВІЛ-інфікованою, суд на підставі ст. 96 КК України призначив їй примусове лікування. Є. оскаржила це рішення, вказавши, що суд не мав права призначати їй примусове лікування, оскільки ВІЛ-позитивний статус – це її особиста справа. Вона зазначила, що відомості про проведення медичного огляду щодо зараження ВІЛ є конфіденційною інформацією та без її згоди взагалі не могли бути розголошені.

Чи обґрунтованою є скарга Є.?

Задача 7. О. було засуджено за вчинення розбою до 7 років позбавлення волі. Під час відбування покарання він захворів на казеозну пневмонію. Адвокат О. звернувся до суду з клопотанням про звільнення О. від подальшого відбування покарання у зв'язку з хворобою на підставі ч. 2 ст. 84 КК України. Суд відмовив у задоволенні клопотання, а натомість призначив О. примусове лікування на підставі ст. 96 КК України.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 8. А. було засуджено на підставі ч. 2 ст. 310 КК України за те, що він на присадибній ділянці свого будинку, не маючи спеціального дозволу, посіяв та вирощував 107 рослин роду коноплі. А. було призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки. Прокурор оскаржив це рішення, вказавши на те, що суд безпідставно разом із покаранням не застосував спеціальну конфіскацію предмета злочину.

Чи правомірною є скарга прокурора?

В яких випадках та на яких підставах застосовується спеціальна конфіскація?

Семінарське заняття № 16 Тема 20. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб (2 год.)

План

1. Поняття та ознаки юридичної особи. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

2. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

3. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб та їх характеристика.

4. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: станом на 2018 р. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: ВД Дакор, 2018. С. 1360.

Теми рефератів :

3. Міжнародно-правова основа протидії кримінальній активності юридичних осіб засобами кримінального права.
4. Кримінальна відповідальність юридичних осіб за законодавством зарубіжних країн.

Виконати завдання:

1. Чи є суб'єктом кримінального правопорушення юридична особа ?
2. Чим відрізняється інститут покарання від інституту заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб ?
3. Чи застосовується ліквідація юридичної особи за вчинення її уповноваженою особою насильницького зникнення (ст. 146-1 КК України) ?

Вирішити задачі:

Задача 1. Діючи за попередньою змовою, засновник ТОВ «Колордрук» Р. та директор ТОВ «Ріоторг» Г. уклали фіктивні господарські договори на придбання та продаж товарів. За наслідками укладення таких договорів до офіційних документів вносилися завідомо неправдиві відомості щодо проведених господарських операцій, а на поточні банківські рахунки декількох фіктивних підприємств перераховувалися значні суми безготівкових коштів, які Р. та Г. конвертували в готівку та розподіляли між собою. В подальшому Р. та Г., з метою приховання незаконного походження таких коштів, вчинювали різноманітні фінансові операції.

Яке рішення має прийняти суд щодо зазначених вище юридичних осіб?

Задача 2. Директор обласного комунального агролісогосподарського підприємства «ОблЛіс» К. безпідставно надав С. дозвіл на проведення вирубки лісових насаджень, зокрема, 70 дерев породи ясен та липа. За це К. одержав неправомірну вигоду у розмірі 2 тис. доларів США, які було витрачено на ремонт приміщення підприємства.

Яке рішення має прийняти суд щодо підприємства «ОблЛіс»?

Задача 3. Службові особи ДП (державного підприємства) «Одеський морський торговельний порт» Л. та Ф. з метою отримання неправомірної вигоди, зловживаючи своїм службовим становищем, уклали договори бербоутного чартеру з ТОВ «Караван-Тур» на невігідних для підприємства умовах. В результаті таких дій ДП недоотримало прибутку на суму 560 тис. гривень.

Чи є підстави для застосування щодо ДП «Одеський морський торговельний порт» заходів кримінально-правового характеру?

Задача 4. І. звернувся з проханням до знайомого Ч., директора ТОВ «Видавництво Міст», надрукувати 400 примірників брошури свого авторства «Справедливий вибір». Ч., не ознайомившись належним чином зі змістом брошури, дав вказівку працівнику видавництва виконати замовлення. За друкарські послуги на рахунок ТОВ І. перерахував необхідну суму коштів.

Під час розповсюдження брошур І. був затриманий уповноваженими особами. Як виявилось, зміст цих матеріалів містив заклики до насильницької зміни і повалення конституційного ладу України та до захоплення державної влади.

Чи є підстави для застосування щодо ТОВ «Видавництво-Міст» заходів кримінально-правового характеру?

Задача 5. Сільський голова Закарпатської області Д., маючи намір змінити межі території та державного кордону України, на порушення порядку, встановленого Конституцією України, вступила у змову з О. та Х. За їхньої допомоги Д. організувала та провела на території свого села референдум, на якому було поставлене питання щодо входження території села до складу Румунії.

Чи можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру щодо сільської ради?

До яких юридичних осіб застосовуються такі заходи?

Семінарське заняття № 17-18. Тема. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх (4 год.)

1. Загальна характеристика особливостей кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх.
3. Покарання, які застосовуються до неповнолітніх, та їх особливості.
4. Призначення покарання неповнолітнім.
5. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
6. Погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

Рекомендована література:

1. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 травня 2002р. № 6: Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. / Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта 2022. 322 с.

2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

Відповісти на запитання:

1. Який юридичний факт для звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру передбачений КК України?

2. Які особливості звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності встановлені ст. 106 КК України?

3. Чому неповнолітнім не призначається довічне позбавлення волі ?

4. Які межі остаточного покарання, що може бути призначене неповнолітньому за сукупністю злочинів та за сукупністю вироків, встановлені КК України?

5. Охарактеризуйте особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням?

6. Охарактеризуйте особливості звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

7. Розкрийте особливості застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання неповнолітніх.

8. Охарактеризуйте особливості погашення і зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочин до досягнення ними вісімнадцятирічного віку.

Вирішити задачі:

Задача 1. Сімнадцятирічний Д. вчинив крадіжку з проникненням в житло. Його було засуджено за вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України. Під час досудового розслідування Д. щиро розкався у вчиненому, повністю відшкодував потерпілому всі завдані збитки.

Чи можливе звільнення Д. від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 2. Ш. був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 152 КК України, оскільки вчинив зґвалтування з використанням безпорадного стану потерпілої особи. На момент вчинення кримінального правопорушення Ш. не виповнилося 17 років.

Чи можливе звільнення Ш. від відбування покарання з випробуванням?

Задача 3. Неповнолітній К. на початку квітня минулого року був засуджений до одного року виправних робіт за зараження іншої особи венеричною хворобою. Через недбалість співробітника органу, що відає виконанням цього виду покарання, вирок суду не було виконано. К. покарання не відбув. У листопаді минулого року К. вчинив нове кримінальне правопорушення.

Чи повинен К. відбувати покарання за перше кримінальне правопорушення?

Які строки виконання обвинувального вироку суду?

Задача 4. Шістнадцятирічний Л. був засуджений за крадіжку чужого майна з проникненням в житло до 4 років позбавлення волі. Після відбуття ним 1 року і 5 місяців позбавлення волі адміністрація спеціальної виховної установи та комісія в справах неповнолітніх направила в суд клопотання про умовно-дострокове звільнення К., вказавши, що він довів своє виправлення та відбув більше третини призначеного судом покарання.

Чи підлягає таке клопотання задоволенню?

Яке рішення повинен прийняти суд?

Задача 5. Чотирнадцятирічний Л. був засуджений за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України, до позбавлення волі строком на три роки зі звільненням від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком два роки. Через рік він вчинив крадіжку та був притягнутий до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 185 КК України. Суд призначив йому покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки.

Чи правильно суд призначив Л. покарання за вчинене кримінальне правопорушення?

За якими правилами і в яких межах суд повинен призначити покарання Л.?

Задача 6. Вироком суду П. був засуджений за жорстоке поводження з тваринами за ч. 1 ст. 299 КК України до штрафу в розмірі 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. При цьому суд встановив, що П. є учнем 11-го класу, немає самостійного доходу, власних коштів та майна.

Чи є правильним є рішення суду?

Які додаткові покарання можуть бути застосовані до неповнолітніх?

Задача 7. Тринадцятирічний С. влаштував бійку з однокласником Ж. У результаті нанесених ударів по голові, останній втратив зір на одне око.

Чи можуть бути застосовані до С. примусові заходи виховного характеру?

Якщо «так», то які та в якому порядку?

Задача 8. Неповнолітній Л., раніше судимий за крадіжку чужого майна, на шлях виправлення не став і знову вчинив кримінальне правопорушення. Так, з метою заволодіння чужим майном, Л. вчинив вбивство громадянки Ш. Суд засудив Л. до довічного позбавлення волі.

Яке покарання може бути призначене Л. за вчинене кримінальне правопорушення?

Чи правильним є рішення суду в даному випадку?

Який максимальний строк покарання у виді позбавлення волі може бути призначено неповнолітньому?

Задача 9. Р., будучи неповнолітнім, вчинив заволодіння транспортним засобом, поєднане з насильством, що не є небезпечним для життя та здоров'я потерпілого К. Суд, урахувавши обставини, що обтяжують та пом'якшують покарання, умови життя та інші характеристики особи Р., призначив йому за вчинений злочин покарання у виді восьми років позбавлення волі.

Чи є правильним є рішення суду?

Задача 10. К. був притягнутий до кримінальної відповідальності за те, що разом з неповнолітнім Г., за попередньою змовою між собою, вчинив заволодіння особистим майном Ю. шляхом шахрайства. Вчиненим кримінальним правопорушенням була заподіяна значна шкода потерпілій особі. Рішенням суду Г. був звільнений від кримінальної відповідальності із

застосуванням примусових заходів виховного характеру, а К. був засуджений до двох років позбавлення волі.

Чи правильним є рішення суду щодо Г.?